



הדיבר :

שמות כ:ז-י

דברים ה:יא-יד

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ.
שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֹאכֶתְךָ.
וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֶ-לֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עֹבְדֶיךָ וְאִמְתֶּךָ וּבְהִמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ.
כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ.

שָׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶ-לֹהֶיךָ.
שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֹאכֶתְךָ.
וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֶ-לֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עֹבְדֶיךָ וְאִמְתֶּךָ וְשֹׂרְךָ וְחֹמְרֶךָ וְכָל בְּהֵמְתֶךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לַמַּעַן יָנוּחַ עֹבְדֶיךָ וְאִמְתֶּךָ כָּמוֹךָ.
וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצִיאֲךָ ה' אֶ-לֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה
עַל כֵּן צִוָּה ה' אֶ-לֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת.

- מבוא
- אנכי ה'
- לא יהיה
- לא תשא
- זכור את
- כבד את
- לא תרצח
- לא תנאף
- לא תגנב
- לא תענה
- לא תחמוד

המצווה העיקרית:



ספר המצוות לרמב"ם, מצוות עשה קנ"ד
הציווי שנצטוונו לומר דברים ביום השבת בכניסתו וביציאתו שבהם נזכיר גדלת יום זה וכבודו, והיותו נבדל משאר הימים שקדמו לו ושיבואו אחריו והוא אמרו יתעלה: "זכור את יום השבת לקדשו" (שם כ, ח), כלומר: זכרהו זכירת קדוש וגדלה - וזו היא מצוות קדוש. ולשון המכילתא: זכור את יום השבת לקדשו - לקדשו בברכה. ובפרוש אמרו: זכרהו על היין. ואמרו עוד: קדשהו בכניסתו וקדשהו ביציאתו. כלומר: ההבדלה שהיא חלק מזכירת שבת שנצטוונו בה.

ספר המצוות לרמב"ם, מצוות לא תעשה ש"כ
האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה בשבת, והוא אמרו: "לא תעשה כל מלאכה"

ספר החינוך לב. שלא לעשות מלאכה בשבת
שנהיה פנויים מעסקינו לכבוד היום לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם שהיא חבל המושך כל יסודי הדת. ובמנוחתנו בשביעי זכר לנו בחדושו של עולם, כי כשישבתו בני אדם כלם ביום אחד בשבוע וישאל כל שואל: מה סיבה זאת המנוחה? ויהיה המענה: כי ששת ימים עשה ה'... כל אחד יתחזק מתוך כך באמונה האמתית. ומלבד זה יש בו זכירת נס מצרים שהיינו עבדים שם ולא היינו יכולים לנוח בעת הפצנו במנוחה והאל הצילנו מידם וצונו לנוח בשביעי ועל כן זכר במשנה תורה זה השורש השני שיש לנו במנוחה ואמר שם "וזכרת כי עבד היית".

מורה נבוכים ג' מג
אמנם ענין השבת טעמו מפורסם ואין צריך לבאור. כבר נודע מה בין המנוחה עד שיהיה שביעת חיי האדם בהנאה ובמנוחה מן העמל והטורח שלא ימלט ממנו קטן וגדול; עם מה שמתמיד ומקיים הדעת הנכבד מאד לדורות והוא האמונה בחדוש העולם.

זכור את

מצוות נוספות הנכללות בדיבר:



משנה תורה לרמב"ם-
מונה 5 מצוות בהלכות שבת כולל: לשבות בשביעי, שלא לענוש בשבת (בית דין), שלא לצאת חוץ לגבול (תחום) שבת.

מתוך "אזהרות" של רב סעדיה גאון ו"תרי"ג מצוות" של הרמב"ן-
קידוש החודש וכל המצוות של הימים טובים, מצוות שנות שמיטה ויובל כוללות שחרור עבדים ושיבת הארץ לבעליה.

"טוב לי תורת פיך" - מן התורה



שמות טז

(כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת על פן הוא נתן לכם ביום הששי לקחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי: (ל) וישבתו העם ביום השביעי:

שמות כג

(יב) ששית ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחקמך וינפש בן אמתך והגר:

שמות לא, יב – יז

ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדתכם לדעת כי אני ה' מקדשכם: ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת כי כל העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמי: ששית ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה' כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת: ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדתם ברית עולם: ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם כי ששית ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש:

שמות לה

(ב) ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת: (ג) לא תבצרו אש בכל משבתתכם ביום השבת:

ישעיהו נח

אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכך ממצוא חפצך ודבר דבר אז תתענג על יהוה והרכבתך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר.

"שמע בני מוסר אביך" - דברי מוסר



שמואל דוד לוצאטו (שד"ל) על שמות כ:

(אחרי הביאו דברי הרמב"ם הנ"ל): והנה לדעת זאת יש לשאל: מה צרך לצוות לבני חורין על המנוחה? כי הם הלא ישבתו כל עת שירצו, והיה די לצוות על שביתת העבדים והבהמה. על כן נראה לי שראוי לחלק בין שביתת הישראלי ושביתת עבדיו ובהמתו. כי שביתת עבדיו ובהמתו מכוונת לעצמה, לחמלה ולחנינה עליהם, ואמנם שביתת ישראל עצמם היא ג"כ לתועלת עצמם בלא ספק, אך לא כדי שינוחו בלבד, אחר שהרשות בידם לנוח כל זמן שירצו, אבל הוא כדי שתהיה מנוחה כלם ביום מיוחד וע"כ יוכלו להקבץ יחדיו, לאכל ולשתות ולדבר אלה עם אלה ותתרבה האהבה ביניהם וגם יוכלו להתאסף בבתי עבודת הא-ל לשמע תורה מפי החכמים ולכך אמר כאן "וינח" ולא "וישבתו" שלא לבד ישבתו מן המלאכה אלא ג"כ ינוחו ויקראו לשבת ענג, וה' צרך

- הדיבר
- המצווה
- בנוסף
- מהתורה
- מוסר
- פתגמון
- פיוט
- מספרים
- הלכה
- התבוננות



לזה תועלת אחרת שיהיה יום השבת זכר למעשה בראשית....

ספורנו כ, ח

זכור את יום השבת, היה תמיד זוכר את יום השבת בעסקיך בימי המעשה, כמו "זכור את אשר עשה לך עמלק". לקדשו, וזה תעשה כדי שתוכל לקדשו, הזהיר שישדר האדם עסקיו בימי המעשה, באופן שיוכל להסיח דעתו מהם ביום השבת.

אותיות דרבי עקיבא

משיבין ואומרים לפניו, רבונו של עולם, איזה מקח טוב שאתה נותן לנו אם נשמור את תורתך, משיב הקב"ה ואומר להם זה העולם הבא. משיבין ישראל ואומרים רבונו של עולם, הראינו דוגמא של עולם הבא, משיב הקב"ה ואומר להם, זה שבת, שהוא אחד מששים של עולם הבא, שכולו שבת, שנאמר זכור את יום השבת, ומנין שעולם הבא כולו שבת, שנאמר מזמור שיר ליום השבת (תהלים צ"א), ליום שכולו שבת ...

תורת המנחה שמות דרשה כד

יום השבת הוא שורש לכל ימות השבוע, המתברכים כולם ממנו. משום כך אין השבת זמן מלאכה כי כדי לקבל את רבוי הברכה לכל ששת ימי המעשה, צריך לשבות מכל עמל וטורה, ולהיות פנוים להכין בית קיבול, להכיל ולקלוט את השפע הזורם ובא מהעוצר העליון. ובשעה שהוא מקבל זה השפע, הכל שובתים ומחכים ומצפים לישועתו להריק ברכתו עליהם.

מכילתא שמות

זכור ושמור: זכור - מלפניו. ושמור - מלאחריו. מכאן אמרו: מוסיפין מחול על קדש. משל לזאב שהוא טורד מלפניו ומלאחריו.

רמב"ן פירוש שמות כ

והכונה להם ז"ל, כי "זכור" מצות עשה, צוה שנזכור יום השבת לקדשו ולא נשכחהו", ושמור "אצלם מצות לא תעשה, שכל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה (עירובין צו א), יזהיר שנשמור אותו לקדשו שלא נחללהו

בראשית רבה פרשה יא, ב

אומר "ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו", ברכו באור פניו של אדם וקדשו באור פניו של אדם. לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כשבת

מדרש רבה עקב אות א

אמר הקב"ה לישראל, בני, לא תהו מזלזלין בשבת הזו שנתתי לכם. למה, שהיא חביבה עלי מכל המצוות, שאני שמרתי אותו תחילה. מניין, שנאמר "ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו"

מכילתא שמות

"לא תענה ברעך עד שקר"- נאמר "זכור את יום השבת לקדשו" וכנגדו נאמר "לא תענה". מגיד הכתוב, שכל מי שמחלל את השבת מעיד לפני מי שאמר והיה העולם, שלא ברא עולמו לשישה ימים ולא נח בשביעי. וכל מי ששמר את השבת מעיד לפני מי שאמר והיה העולם שברא עולמו לשישה ימי ונח בשביעי. שנאמר: "אתם עדי נאום ה'"

ילקוט שמעוני סימן רצ"ו

ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך – וכי אפשר לאדם לעשות כל מלאכתו בששה ימים? אלא שבות כאילו מלאכתך עשויה.

- מבור
- אנכי ה'
- לא יהיה
- לא תשא
- זכור את
- כבד את
- לא תרצח
- לא תנאף
- לא תגנב
- לא תענה
- לא תחמוד

זכור את



הדיבר



המצווה



בנוסף



מהתורה



מוסר



פתגמון



פיוט



מספרים



הלכה



התבוננות

מכילתא דרשב"י

שמאי הזקן אומר זכירה עד שלא תבא, שמירה משתבא, ומעשה בשמאי הזקן שלא היה זכרון שבת זו מפיו, לקח חפץ טוב אומר זה לשבת, כלי חדש אומר זה לשבת

מסכת ביצה ט"ז

זכור, ..., וכן פתרונו תנו לב לזכור תמיד את יום השבת שאם נזדמן לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת

שבת קיט, ב

ר' יוסי בר' יהודה אומר: שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם בערב שבת מבית הפנסת לביתו, אָחַד טוב ואָחַד רע. וְכַשְׁבָּא לְבֵיתוֹ וּמָצָא גַר דְּלוּק וְשִׁלְחַן עָרוּךְ וּמִטָּתוֹ מְצַעַת, מְלַאָּךְ טוֹב אָמַר: יְהִי רְצוֹן שְׁמַתָּה לְשַׁבַּת אַחֲרַת כֶּךָ, וּמְלַאָּךְ רַע עוֹנָה אָמַן בְּעַל כְּרַחוּ; וְאִם לֹא – מְלַאָּךְ רַע אָמַר: יְהִי רְצוֹן שְׁמַתָּה לְשַׁבַּת אַחֲרַת כֶּךָ, וּמְלַאָּךְ טוֹב עוֹנָה אָמַן בְּעַל כְּרַחוּ.

מכילתא שמות

"וירא בסבלותם" - ראה משה שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה: מי שיש לו עבד, אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת. ואלו עבדיך, אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע הם מתים. אמר לו: לך ועשה להם כמו שתאמר. הלך ותקן להם את יום השבת לנוח.

אברהם יהושע השל/ השבת

ארמון בתוך הזמן - על האדם המבקש לחשוף את קדושת היום מוטלת המשימה לנטוש את הניכור הקיים במסחור הבוטה של החיים, ואת היותו לכוד בעול העמל והיגיעה. עליו לצעוד הרחק מהקולות הצורמים שבשאר הימים, ממתחים ומתאוות הרכישה, מהמעילה העצמית בה הוא שרוי. עליו להיפרד ממלאכתו, ולהבין שהעולם כבר נברא וישרוד גם ללא עזרת האדם. שישה ימים אנו נאבקים בעולם, וסוחטים רווח מן האדמה; בשבת אנו פונים אל הזרע הנצחי הנתוע בנפשנו. לעולם מוקדשים הידיים, הנפש שייכת למימד אחר. שישה ימים אנו מנסים להשתלט על העולם, וביום השביעי עלינו להשכיל לשלוט בעצמיותנו...

השבת איננה קיימת למען ימי החולין, ימי החולין קיימים למען השבת. השבת איננה מנגינת ביניים, היא פסגת החיים... השבת חודרת לנבכי נשמת האדם, ומביאה מזור למצוקותיו. בשבת שעה אחת אינה נאבקת ברעותה, ובעזרת כוחו של יום זה, מתגבר האדם על כל יגון וצער... היום השביעי הוא כארמון בתוך הזמן, ובממלכת הזמן ימצא כל אדם את מקומו. אין המדובר בתאריך בלוח השנה, אלא באווירה רוחנית ייחודית... שמים וארץ נבראו בשישה ימים, בעוד שהמנוחה נבראה ביום השבת - 'מה היה העולם חסר? מנוחה. באתה שבת, באתה מנוחה'

מעבר לציוויליזציה - השבת עצמה היא משכן - משכן שאנו בונים, משכן בזמן. יש אדם אשר חייו מכוונים על-ידי הצורך להתמודד עם המכשולים הרבים שהחיים מעמידים בפניו; ויש אדם המצליח לעצור את המרוץ ולעמוד דום לנוכח רגע אשר ממנו נשקפת הוויית הנצח... השבת הינה מודעות עמוקה להרמוניה ולאחדות השוררות בין האדם לעולמו. אתה אחד - לאחר שהושלם מעשה הבריאה, התחננה השבת בפני האל ואמרה: ריבון העולם, הכול בראת בזוגות; לכל יום זיווגת בת-זוג, ורק אנוכי נותרתי לבדי. ענה לה אלוהים: עם ישראל יהיה בן-זוגך.

הנצח יביע יום - בששת ימות השבוע שרויה הרוח בכדידות. אין מתחשבים בה, והיא נטושה ונשכחה. האדם העמל נתון תחת לחץ, שרוי בדאגה ולכוד על-ידי חרדות. אין לו פנאי ליופי רוחני ומופשט, אולם הרוח מצפה שהאדם יתאחד עימה... השבת מתגלה כלטיפה, לטיפה המעבירה מעלינו יגון, עצב וזיכרון קודר. ערפילי הלילה כבר יורדים כשהאושר מתחיל להתעצם, כשהנשמה היתרה, שבכוחה להאדיר, חודרת אל עצמות בני-התמותה.



דמויות מספרות על השבת

חיים נחמן ביאליק

'ארץ ישראל בלי שבת תחרב, בלי שבת אין ארץ ישראל ואין תרבות ישראלית'

מאיר דיזינגוף (מייסדה של תל אביב):

"אסור לחלל שבת בפרהסיא, לכל עם ועם יש מסורת של השקפות, אמונות, מנהגים השומרת עליו. ובעיר העברית הראשונה יותר מאשר בעיר של נוכרי, זקוקה היא העיר לחותם יהודי מיוחד".

דוד בן גוריון:

"אין יהודי חייב להיות דווקא אדוק למען יראה הערך הרב שיש בקיום שבת ומועדי ישראל".

מנחם בגין :

"נפעם ונרגש אני שב וקרוא את הפסוקים הנצחיים, לאמר: "שמור את יום השבת לקדשו, למען ינוח עבדך ואמתך כמוך". אחד הרעיונות הגדולים בתולדות אנוש מבחינה חברתית, מבחינה מוסרית, למען ינוח כל העבד והדל, ולהווי ידוע שהננו מכבדים את כל שבתותינו, נבקש את ידידינו בכל האומות לכבד אותה".

מ. גליקסון, העורך הראשון של עיתון "הארץ", תרפ"ח

מתנה טובה יש לנו בעולמנו ושבת שמה. וזוהי גדולתה של השבת, שאתה יכול להסתכל בה מכל בחינה אפשרית: מבחינה דתית, מבחינה אנושית, אוניברסלית, וסוציאלית, מבחינה לאומית-היסטורית-תרבותית, ולעולם תיגלה לך בכל הדר קדושתה ובכל חיוניותה הרעננה כאחד. ואנו בני הדור הזה, בוני המולדת ומחניי היצירה העברית, נפשנו צריכה להיות ערה ופתוחה לכל היופי החיוני הזה, ואף אם לא כל הבחינות האלה קרובות לכאורה ללבנו במידה אחת.

ועם זה אתה מוצא כבר בנוסח ראשון זה של עשרת הדברות את המסקנה האנושית - הסוציאלית מן העיקר הדתי הראשוני: "ויום השביעי שבת לה' אלוקיך, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך". כאן מתבטא כל אופיו המקורי של יצירה נעלה זו, המזיגה הנפלאה של היסוד הדתי - הקוסמי והיסוד האנושי - הסוציאלית. האמונה הדתית וההרישה המוסרית ממוזגות כאן לאחדות עליונה. ולפיכך מצאה השבת מקום בעשרת הדברות, המכילות לכאורה רק מצוות שכליות-מוסריות. היסוד המוסרי-הסוציאלית שבשבת הובלט יותר בנוסח השני של עשרת דברות, בספר דברים; מצוות השבת אינה מנומקת כאן בששת ימי היצירה, אלא במוטיב הסוציאלית הברור: "למען ינוח עבדך ואמתך כמוך, וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלוקיך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. על כן צווך ה' אלוקיך לעשות את השבת". כאן נעשתה שבת סמל וערובה לשוויון בני האדם: "למען ינוח עבדך ואמתך כמוך". (מעין מה שנאמר בחובת אהבת הבריות: "ואהבת לרעך כמוך"). עדות חיה ונצחית לתורתה המוסרית - היסודית של היהדות, השבת היא סמל הטוב המוסרי, המשפט והצדקה. השומר שבת מחללו - הוא גם השומר ידו מעשות כל רע (ישעיהו נו, ב). היא לא רק "ברית עולם" בין ה' ובין בני ישראל; אופיה הוא אוניברסלי - אנושי והיא ערובה לתיקון העולם. גם "בני הנכר הנלווים על ה'... כל שומר שבת מחללו ומחזיקים בברית - והביאותים אל הר קודשי וממחתיים בית תפילתי... כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים".

אחד-העם:

אין צורך להיות ציוני או מדקדק במצוות בשביל להכיר ערך השבת... מי שמרגיש בלבו קשר אמתי עם חיי האומה, בכל הדורות, הוא לא יוכל בשום אופן לצייר לו מציאות עם ישראל בלי "שבת מלכתא".

אפשר לומר בלי שום הפרזה, כי יותר מששמרו ישראל על השבת שמרה השבת על ישראל ולולא היא שהחזירה להם את "נשמתם" וחדשה את חיי רוחם בכל שבוע, היו התלאות של "ימי המעשה" מושכות אותם יותר ויותר כלפי מטה, עד שהיו יורדים לבסוף לדיוטא התחתונה של חומריות ושפלות מוסרית ושכלית. ועל כן בודאי אין צורך להיות ציוני בשביל להרגיש כל הדר הקדושה ההיסטורית החופפת על "מתנה טובה" זו ולהתקומם בכל עוז נגד כל הנוגע בה.

- מבוא
- אנכי ה'
- לא יהיה
- לא תשא
- זכור את
- כבד את
- לא תרצח
- לא תנאף
- לא תגנב
- לא תענה
- לא תחמוד

זכור את



הפתגמון

- 1 אמר רבי יהושע בר נחמיה :אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, שמרו את השבת שהיא שקולה כנגד כל התורה. ~ מדרש תנחומא, כי תשא, ל"ג
- 2 לקראת שבת לכו ונלכה, כי היא מקור הברכה ~ מתוך הפיוט "לכה דודי"
- 3 השבת שקולה כנגד כל המצוות ~ תלמוד ירושלמי, נדרים פ"ג, ה"ט
- 4 שנה ר' שמעון בן יוחאי: אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא: ריבוננו של עולם לכולם יש בן זוג ולי אין בן זוג אמר לה הקדוש ברוך הוא: כנסת ישראל הוא בן זוגך ~ בראשית רבה יא, ח
- 5 כדתניא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין יכול הפה לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמוע ~ בבלי מסכת שבועות כ:
- 6 "שבת" - ראשי תיבות: שינה בשבת תענוג ~ ילקוט ראובני, ואתחנן
- 7 א"ר יוחנן משום רשב"י אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין ~ מסכת שבת קיה:
- 8 אמר רב יהודה אמר רב: כל המענג את השבת נותנין לו משאלות ליבו, שנאמר: "והתענג על ה' ויתן לך משאלות ליבך" ~ מסכת שבת קיה:
- 9 אמר ר' חיא בר אבא אמר ר' יוחנן: כל המשמר שבת כהלכתה, אפילו עובד ע"ז כדור אנוש- מוחלין לו. ~ מסכת שבת קיה:
- 10 אמר רב יהודה אמר רב- אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם אומה ולשון ~ מסכת שבת קיה:
- 11 "שבת אחת משישים לעולם הבא." ~ מסכת ברכות, דף נ"ז ע"ב
- 12 "לדעת כי אני ה' מקדשכם"- אמר לו הקב"ה למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם ~ מסכת שבת י
- 13 כל המענג את השבת נותנין לו משאלות ליבו (שבת קיה) וקשה: עונג שבת עצמו הוא שיא משאלות הלב, ומה חסר לו עוד "משאלות ליבו"? ~ אמרות הרבי מקוצק
- 14 כבוד שבת עדיף מאלף תעניות ~ מדרש תנחומא בראשית ג
- 15 כל המשמר שבת כאילו קיים כל התורה כולה. ~ פסיקתא
- 16 שחורה אני ונאוה" (שיר השירים א,ה) "שחורה אני בכל ימות השבוע ונאוה אני בשבת" ~ מדרש שיר השירים רבה
- 17 אמר ר' שמעון בן לקיש: נשמה יתרה נותן הקב"ה באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר- שבת וינפש- כיוון ששבת- וי! אבדה נפש! ~ תלמוד בבלי, ביצה טז, ע"א
- 18 ר' חנינא היה מתעטף ועומד בערב שבת בין השמשות ואמר : בואו ונלכה לקראת שבת המלכה. ר' ינאי לבש בגדיו בערב שבת ואמר: בואי כלה בואי כלה! (שבת קיט)
- 19 ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו- ברכו באור פניו של אדם, קדשו באור פניו של אדם. לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבוע כמו שהוא בשבת. ~ ילקוט שמעוני, בראשית ב,ג
- 20 מדוע "זכור" ו"שמור" בדיבור אחד נאמרו? שאם תשמור את עצמך- תזכור תמיד מה אתה...~ אמרות הרבי מקוצק
- 21 יותר מששמרו ישראל את השבת, שמרה השבת על ישראל ~ אחד העם ~ שבת וציונות, 1898

מספרים ש..



- 1 **רגש השבת** : רבי אלימלך ורבי זוסיא היו מרגישים שניהם את קדושת השבת בכל שבוע מבואה ועד צאתה, ובייחוד בשעה שהחסידים ישבו בסעודת השבת ודיברו ביניהם דברי תורה. כשנזדמנו יחד במקום אחד, אמר רבי אלימלך אל רבי זוסיא: "אחא, אימה תוקפת אותי לפרקים, שהרגשתי את קדושת השבת אינה הרגשה אמיתית אלא היא דבר שבדמיון, ואם כן גם עבודתי את השם אינה עבודה אמיתית". "אחא", אמר זוסיא, "גם אותי תוקפת לפרקים אימה כזו". "מה נעשה?" שאל אלימלך. "עלינו", אמר זוסיא, "על כל אחד משנינו, לערוך ביום חול סעודה של שבת לכל פרטיה, ונשב בקרב החסידים ונאמר דברי תורה. אם נרגיש את קדושת השבת, נדע שדרכנו אינה דרך האמת; ואילו אם לא נרגיש כלום סימן הוא שדרכנו נכונה". כך עשו. ביום חול ערכו סעודה של



הדיבור



המצווה



בנוסף



מהתורה



מוסר



הפתגמון



פיוט



מספרים



הלכה



התבוננות



שבת, התלבשו במלבושי השבת, חבשו לראשם את ה"שטריימל" וישבו בין החסידים ואמרו תורה. מיד בא בליבם רגש קדושת השבת כמו בימי השבתות. כשנפגשו שוב שאל רבי אלימלך: "הא, אחא, מה נעשה?" "הבה נלך למזריטש", אמר רבי זוסיא. הלכו למזריטש וסיפרו לרבים מה שמציק ללבם. אמר להם המגיד: "אם לבשתם מלבושי שבת וחבשתם את ה"שטריימל", הרי בדין הוא שהרגשתם את קדושת השבת, שכן מלבושי שבת ו"שטריימל" יש בכוחם להמשיך עלהאדמה את אור קדושת השבת. ובכן אין אתם צריכים לחשוש כלל".

(האור הגנוז, מרטיץ בובר, עמ' 224, הוצאת שוקן)

● **תבלין ושמו שבת** - רבנו עשה סעודה לאנטונינוס בשבת, הביא לפניו תבשילין של צונן. אכל מהם וערב לו. עשה לו סעודה בחול. היא לפניו תבשילין רותחים. אמר אנטונינוס: "אתם ערבו לי יותר מאלה". אמר לו רבי: "תבלין אחד הם חסרים". אמר לו: "וכי יש אוצר המלך חסר כלום?" "אמר לו: "שבת הם חסרים - יש לך שבת?"

(בראשית רבה, פרשה י"א, ד)

● **אהוד בנאי - יום כדור הארץ**

מדברים עכשיו לא מעט על מצבו העגום של כדור הארץ ואני שומע, כולם אומרים, חייבים בדחיפות לעשות משהו כמו: יום ללא מכונות, יום ללא רכבות, יום ללא מטוסים, יום ללא אוטובוסים ואופנועים, יום ללא עישון, יום ללא עשן, יום ללא מכונות כביסה, יום ללא מייבשי כביסה, יום ללא מדיחי כלים, יום ללא טלפונים, יום חיסכון באנרגיה, יום ללא בישול, יום ירוק, יום כחול, יום סגול, יום ללא תאונות, יום ללא עבודה, יום ללא לחץ, יום עגול. ואני אומר: יש לנו יום כזה מאז שאנחנו זוכרים את עצמנו כעם. יש לנו יום כזה מאז ומתמיד. מאז שנברא העולם. יש לנו את השבת, כן, שבת, רבותי, שבת! שבת זה היום הטוטאלי למען כדור הארץ. זה טוב לאוויר, זה טוב לאדמה, זה טוב לכביש, לים, למים, ולרוח לנשימה ולנשמה, זה זמן איכות לסביבה, זמן איכות למשפחה, זמן איכות למנוחה... "ויברך אלוהים את היום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוהים לעשות"

(אהוד בנאי, הדף הלבן, 2007)

● **יוסף מוקיר שבת** - יוסף מוקיר שבת היה לו בשכונתו נוכרי אחד שנכסיו מרובים ביותר. אמרו לו כלדיים (= חוזים בכוכבים): "כל הנכסים שיש לך יוסף מוקיר שבת יאכלם" הלך ומכר את כל נכסיו ולקח בהם מרגלית וקבעה בכובעיו. כשהיה עובר גשר, הפריחה רוח את כובעו והטילתו לים. בלעו ג. נצוד הדג והביאוהו לשוק בערב שבת בין השמשות. אמרו: "מי היא לוקחו בשעה זו?" "אמרו להם: "לכו והביאו אצל יוסף מוקיר שבת, שרגיל ליקח". הביאוהו אצלו ולקחו. קרעו ומצאו בו מרגלית. מכרה בשלוש עשרה עליות דינרי זהב. פגע בו זקן אחד ואמר: "מי שמלוה לשבת - השבת פורעת לו"

(שבת, קיט, א)

● **פרה שומרת שבת** - מעשה בחסיד אחד שהיתה לו פרה אחת והיה חורש בה בכל יום ויום. וביום השבת היתה נחה. לימים ירד אותו צדיק מנכסיו ומכרה לגוי אחד. כיון שלקחה הגוי, הוציא אותה לשדה וקשר העול על צוארה, ורבצה תחת העול, ולא רצתה לעשות מלאכה ביום השבת, והיה הגוי מכה אותה ולוא הועיל כלום. כיון שראה הגוי כך, הלך אצל אותו צדיק שמכרה לו, ואמר לו: בוא וטול פרתך, ששת ימים עבדתי בה, וביום השבת הוצאתי אותה לחוץ לחרוש בה ורבצה תחת העול ולא רצתה לעשות שום מלאכה בעולם, והייתי מכה אותה ולא הועיל כלום. כיון שאמר לו כך, הבין אותו חסיד, מפני מה אינה עושה מלאכה, לפי שהיתה רגילה לנוח ביום השבת. אמר לו אותו הצדיק: בוא עמי ואני מעמידה לך. הלך עמו ודיבר באוזני הפרה: "אוי פרה, כשהיית בידי היית נחה בשבת, ועתה עוונתי גרמו ומכרתי אותך לזה האיש, בבקשה ממך קומי וחרשי". כיון שאמר לה כך עמדה והתחילה לחרוש. אמר לו הגוי: הגד לי, שמא כישפת אותה? לא אניה אותך עד שתגיד לי מה עשית לה או מה אמרת לה באוזניה! אמר לו אותו צדיק: כך וכך אמרתי לה... כיון ששמע הגוי כך, נבהל ונזדעזע ונשא קל וחומר בעצמו ואמר: מה פרה זאת, שאין לה לא דעת ולא תבונה הכירה את בוראה, ואני שבראני הקדוש ברוך הוא בצלמו ובדמותו, ונתן לי דעה ובינה, לא יהיה ראוי לי להכיר את בוראי? מיד הלך ונתגייר וזכה ללמוד תורה ונקרא רבי יוחנן בן תורתא

(מדרש עשרת הדברות)

- מבוא
- אנכי ה'
- לא יהיה
- לא תשא
- זכור את
- כבד את
- לא תרצח
- לא תנאף
- לא תגנב
- לא תענה
- לא תחמוד

זכור את

פיוט



ויהיו רחמיך מתגוללים על מדותיך / על
 עם קדשך
 להשקות צמאי חסדך מנהר היוצא מעדן
 לעטר את ישראל בתפארת המפארים
 אותך על ידי שבת קדשך
 כל ששה ימים להנחילם נחלת יעקב
 בחיךך

השבת נעם הנשמות
 והשביעי ענג הרוחות ועדן הנפשות
 להתעדן באהבתך ויראתך
 שבת קודש נפשי חולת אהבתך
 שבת קודש נפשות ישראל בצל כנפיה
 יחסיו
 ירוגו מדשן ביתך

יה אכסוף נעם שבת
 המתאמת ומתאחדת בסגלתך
 משך נעם יראתך לעם מבקשי רצונך
 קדשם בקדשת השבת המתאחדת בתורתך
 פתח להם נעם ורצון לפתוח שערי רצונך

היה הנה שמור שומרי ומצפים שבת קדשך
 כאיל תערג על אפיקי מים
 כן נפשם תערג לקבל נעם שבת המתאחדת
 בשם קדשך
 הצל מאחרי לפרש מן השבת
 לבלתי תהיה סגור מהם
 ששה ימים המקבילים קדשה משבת קדשך
 וטהר לבם באמת ובאמונה לעבדך

כי אשמרה שבת | ר' אברהם אבן עזרא | ספרד | מאה 12

אות היא לעולמי עד בינו וביני

פי אשמרה שבת אל ישמרני

גם מלדבר בו דברי צרכים
 אהגה בתורת אל ותחכמני

אסור מצא חפץ לעשות דרכים
 דברי סחורה או דברי מלכים

הנה לדור ראשון נמן קדושי
 ככה בכל ששי יכפיל מזוני

בו אמצאה תמיד נוח לנפשי
 מופת בדת לחם משנה בששי

בו לערף לחם פנים לפניו
 אסור לבד מיום כפור עוני

רשם בדת היום (האל) חק אל סגניו
 על כן להתענות בו על פי גבוניו

לחם ניין טוב בשר ודגים
 כי יום שמחות הוא ותשמחני

היום מכבד הוא יום תענוגים
 השמחים בו הם שמחה משיגים

על כן אכבס בו לבי בבורית
 מוסף וגם מנחה הוא יענני

מחל מלאכה בו סופו להקרית
 אתפללה אל אל ערבית ושמחתי



הדיבור



המצווה



בנוסף



מהתורה



מוסר



פתגמון



פיוט



מספרים



הלכה



התבוננות

